

Ny riktning för Sverige 2030

Sammanställning av förslagen
till politikutveckling från
partistyrelsens arbetsgrupper

Socialdemokraterna

Sverige är på många sätt ett fantastiskt land, men det finns också stora samhällsproblem. På flera områden går utvecklingen åt fel håll och samhället har dragit sig tillbaka. Växande klyftor, ökad gängkriminalitet och marknadsmisslyckanden brett i samhället – problem som ingen regering lyckats lösa.

Därför genomförs nu ett stort socialdemokratiskt arbete för att ta fram nya lösningar utifrån ett Sverige som förändrats. Elva arbetsgrupper har under ett och ett halvt år analyserat samhällsproblemen och tagit fram förslag och reformer som lämnats över till partistyrelsen.

Det här är ett helt nytt sätt att arbeta som Magdalena Andersson inledde när hon tillträdde som partiordförande år 2021 och som intensifierats under tiden sedan Socialdemokraterna gick i opposition år 2022.

Det handlar om att uppdatera samhällsanalysen och förändra politiken. För att Sverige behöver en ny riktning som bygger på rättvisa, respekt och gemensamt ansvar – som tar Sverige in i 2030-talet.

Innehåll

1. Reformförslag från arbetsgruppen - Vi ska arbeta oss rikare - Ökad produktivitet och höjt välbefinnande genom en ny arbetslinje	4
2. Reformförslag från arbetsgruppen – Ökad samhällsgemenskap genom att vi delar ett gemensamt språk.....	7
3. Reformförslag från arbetsgruppen - Ökad samhällsgemenskap genom kultur, idrott och fritid	13
4. Reformförslag från arbetsgruppen - Föregångslandet Sverige - världsledande industri, ökad elproduktion och mer billig el	15
5. Reformförslag från arbetsgruppen - Klimatomställningen ska fungera för vanligt folk i hela landet	17
6. Reformförslag från arbetsgruppen - En ung generation med framtidstro	20
7. Reformförslag från arbetsgruppen - Ökad samhällsgemenskap och rättvisa i en tid av extrem urbanisering	27
8. Reformförslag från arbetsgruppen - Samhällsgemenskap genom ökad rättvisa och respekt för de som bär upp samhället	30
9. Reformförslag från arbetsgruppen - Fler ska vilja arbeta i välfärden	32
10. Reformförslag från arbetsgruppen för - Ett hållbart och utvecklande arbetsliv för alla	34
11. Reformförslag från arbetsgruppen - De kriminella gängerna ska knäckas och nyrekryteringen ska stoppas	36

1. Reformförslag från arbetsgruppen - Vi ska arbeta oss rikare - Ökad produktivitet och höjt välbefinnande genom en ny arbetslinje

Arbetsgrupp: *Björn Wiechel, Elsa Alm, Sara Kukka Salam*

Den 1 november 2023 presenterade arbetsgruppen *Vi ska arbeta oss rikare - Ökad produktivitet och höjt välbefinnande genom en ny arbetslinje* sin uppdaterade samhällsanalys. I analysen konstateras att samhället under decennier har släppt kontrollen över det som tidigare byggt Sverige rikt. I delar av befolkningen och landet sjunker kunskapsnivåerna och de lågbetalda, otrygga och lågproduktiva jobben blir fler. Det fattiggör människor och lokalsamhällen, drar ned hela arbetsmarknaden och skadar samhällsgemenskapen. Det leder till att svensk arbetskraft varken kan bemanna de jobb som krävs för ett fungerande samhälle eller för ökad konkurrenskraft, till exempel inom nya innovativa industrier. Sverige saknar idag det humankapital som krävs för att ta nästa produktiva steg.

Därför föreslår vi en ny arbetslinje och ett antal reformer, där samhället kliver fram, tar kontrollen och driver på för en hög och jämn kunskapsnivå i befolkningen, bättre jobb och ökad produktivitet. Fler behöver få rätt kunskaper och en trygg etablering, så att rörligheten på arbetsmarknaden ökar. Så kan vi arbeta oss rikare.

Ny arbetslinje för 2030-talet – vi ska arbeta oss rikare

Det är dags att överge 00-talets arbetslinje, för en ny arbetslinje för 2030-talet som bygger på följande principer:

- Sveriges arbetslinje ska syfta till full sysselsättning och ökad produktivitet. Alla som kan jobba ska jobba.
- En hög och jämn kunskapsnivå i befolkningen är avgörande för Sveriges välbefinnande.
- Människorna är den viktigaste resursen på arbetsmarknaden och ska behandlas därefter.
- Bort med de dåliga jobben! Alla jobb ska vara bra jobb, alla ska kunna leva på sin lön och kunna utvecklas och byta jobb.
- Ingen ungdom ska ha sämre förutsättningar än sina föräldrar att få ett bra och tryggt jobb.

Ta kontroll över jobbförmedlingen

Arbetsförmedlingen läggs ned och Myndigheten för arbete och produktivitet (MAP) inrättas. Den nya myndigheten är:

- Statligt ägd, med hög grad av regional autonomi och ska finnas närvarande med kontor i varje kommun.
- Ska förmedla jobb och ge arbetsmarknadsinsatser utifrån ett tydligt produktivitetsuppdrag.
- Portalen för all vuxenutbildning i regionen.

Klara skolan-deal

Särskilda insatser för att få upp genomströmningen i gymnasiet ska göras i de kommuner där fler än 50 % av de folkbokförda barnen inte klarar gymnasiet inom tre år, samt kommuner med barn som har postadress i ett av polisens utsatta områden och som riskerar att inte klara gymnasiet. Pengen ska ligga utanför ordinarie fördelning av skolpengen.

Yrkeslärarboom

Det krävs många fler yrkeslärare som kan utbilda unga på gymnasiet och i vuxenutbildningen/yrkesskolan, så att fler unga hamnar rätt och blir etablerade i bra jobb med trygga villkor och en lön de kan leva på. Men idag är yrkeslärare ett av Sveriges största bristyrken. Därför vill vi skapa en yrkeslärarboom där 5 000 yrkeslärare utbildas på 10 år. Det ska ske genom ett spårbyte riktat till yrkeskunniga i bristyrken som erbjuder 80 % i studielön, inom ramen för omställningsstudiestödet.

Ny utbildningsform Yrkesskola

Idag kan och får inte alla som vill skola om sig till dagens praktiska bristyrken göra det. Det saknas utbildningsplatser och de som valde fel gymnasieprogram som 15-åring hamnar längst bak i kön för de få utbildningsplatser som finns. Genom att införa en statligt finansierad yrkesskola med nationell antagning, ett s.k. riksintag, där vi premierar sökanden som bedöms klara av utbildningen kan vi råda bot på kompetensbristen på svensk arbetsmarknad och minska arbetslösheten.

Lärlingsplatser som ger jobb

Företag ska ges möjlighet att välja ut sina lärlingar. Om företagen får välja vilken student de vill ta in som lärling så kommer de vara villiga att ta emot fler elever. På så vis kan vi snabbare säkerställa att vi får utbildad arbetskraft inom dagens och morgondagens bristyrken.

Rättvist arbetsliv – ökat välbstånd ska komma alla till del

Människorna är den viktigaste resursen på arbetsmarknaden och ska behandlas därefter. Därför behöver vi göra upp med de orättvisa villkoren så att alla ska kunna arbeta fullt ut efter sina förutsättningar, och att kunna få ett tryggt arbete, helst på heltid. Genom att se till att alla har rätt till tjänstledigt för att prova ett nytt jobb, att alla dina timmar räknas på pappret, att kommuner erbjuder sommarjobb i näringslivet, att alla som kan jobba faktiskt får jobba, samt att förbättra arbetsvillkoren för funktionsnedsatta, kommer det ökade välbståndet vid en höjd produktivitet kunna komma fler till del.

Starkare svensk modell

Den svenska modellen har historiskt varit en hörnsten för den höga svenska produktiviteten. Nu hotas partsmodellen från olika håll, just i tider då stora omställningar väntar och den behöver bli starkare. Därför vill vi stärka den svenska partsmodellen genom att parterna tar över a-kassan och får ökad möjlighet att driva arbetsmarknadsutbildningar, öka antalet arbetade timmar genom rätt till heltid, införa avdragsrätt på medlemsavgiften i arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, införa skolinformation om arbetsmarknadskunskap i läroplanen, samt inrätta ett partsråd under regeringen med uppdrag att bevaka produktiviteten utifrån investeringar, kompetensförsörjning och konkurrenskraft.

Ta sikte på en innovationsekonomi

Skapandet av en innovationsradar, antagandet av en deep tech-strategi och införandet av en riktad AI-folkbildning, bidrar till att säkra framväxten och spridning av innovationer, så att företag och arbetskraft kan tillgodogöra sig av tekniken, för att Sverige ska kunna vara ett produktivt och konkurrenskraftigt land framöver.

2. Reformförslag från arbetsgruppen – Ökad samhällsgemenskap genom att vi delar ett gemensamt språk

Arbetsgrupp: *Lawen Redar, Maria Sayeler Behnam, Kristoffer Lindberg*

En kontrollerad integrationsprocess

- Ett slutligt och definitivt avskaffande av EBO vilket innebär att staten tar full kontroll över den asylsökandes bosättning. Därmed avskaffas alla andra boendialternativ i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA). Reglerna ska inte ge något utrymme för val av boendeform för någon asylsökande i Sverige.
- Inför statliga mottagarcenterboenden i offentlig regi. Staten ska ha ansvar för mottagandet av asylsökande och asylsökande ska bo i statliga mottagarcenterboende under hela asyltiden.
- Asylsökande ska bo på mottagarcenter för att erhålla dagsersättning och särskilda bidrag.
- Inför obligatoriska etableringsfrämjande insatser som språkundervisning- och samhällsinformation på mottagarcenter.
- Bibehåll skyldighet för kommuner, att efter nationell anvisning, ta emot ett fastställt antal nyanlända för bosättning genom Bosättningslagen.
- Kommuner med tidigare stort EBO- mottagande ska ges möjlighet att helt undantas från kommunplaceringar.
- Totalstopp för anvisning av nyanlända till Sveriges utsatta områden.
- Anvisade kommuner ska ordna tidsbegränsade etableringsboenden om minst tre år vilket villkoras med att den nyanlände aktivt bidrar till sin etablering. Samtliga individuella ersättningar utgår vid flytt under etableringstiden.
- Staten ska under den tidsbegränsade etableringsfasen ha det övergripande ekonomiska ansvaret.
- Hög ålderskravet för anhöriginvandring vars anknytningsperson är svensk medborgare från 21 år till 24 år.
- Etableringsprogrammet ska vara obligatoriskt och omfatta även anhöriginvandrare. Syftet är att stärka nyanlända och särskilt kvinnor att bryta språklig isolering, arbetslöshet och begränsade sociala nätverk.
- Vid uteblivet deltagande dras etableringsersättningen in.
- Vid icke-deltagande sker hembesök.
- Höjning av etableringsersättningen.

Ett Sverige utan utsatta områden

- Genomför en nationell folkräkning i Sverige.
- Inför en nationell lista över Sveriges utsatta områden. Listan ska ligga till grund för Sverigeförhandlingen om utsatta områden (se nedan) vars syfte är att avveckla utsatta områden och förhindra framväxten av parallellsamhällen.
- De nationella målen över utsatta områden ska utgå från följande insatsområden:
  1. Fysisk omvandling av utsatta områden för att motverka segregation och främja integration,
  2. Bättre balans i befolkningssammansättningen,
  3. Svenska språkets användning och utveckling i alla samhällsområden,
  4. Insatser för att förbättra kvaliteten på förskola och skola,
  5. Kraftiga insatser för att öka självförsörjningsgraden,
  6. Lokal polisiär närvaro för att bekämpa kriminalitet.
- Genomför en nationell Sverigeförhandling ***Ett Sverige utan utsatta områden*** med syftet att avveckla utsatta områden och förhindra framväxt av parallellsamhällen i Sverige. Alla kommuner som har utsatta områden ska ingå och teckna avtal med staten om relevanta insatser för att fysiskt omvandla utsatta områden och åstadkomma en bättre balans i befolkningssammansättningen genom exempelvis upprustning av beståndet, nybyggnation, förtätning, strategisk rivning av bostäder och nya trafik- och kollektivtrafiklösningar.
- Inför statliga kreditgarantier för nybyggnation av radhus-, småhus- och flerfamiljshus i utsatta områden.
- Inför ett nationellt tak för andelen hyresrätter i utsatta områden.
- Inför ny lag om förvärv av hyresfastigheter för att skydda bostadshyresgäster mot oseriösa och kriminella aktörer vid överlåtelser av hyresfastigheter.
- Inför omfattande inkomstkrav för inflyttning till alla utsatta områden. Såväl allmännyttiga som privata bostadsbolag får inte acceptera inflyttning av människor vars inkomst de senaste 6 månaderna varit försörjningsstöd.
- Sänkt tröskel för inflyttning till hyresrätter utanför utsatta områden. De krav som hyresvärdar ställer på en ny hyresgäst för tecknande av hyresavtal ska regleras i lag.
- Tillsätt en utredning med uppdrag att presentera förslag för hur allmännyttans andel av det totala beståndet ska öka.
- Inför förtur i bostadskön till lägenheter i utsatta områden för människor med akademiska meriter.
- Inför statliga kreditgarantier/investeringsstöd för ombyggnad.
- Inför nytt regelverk för ombyggnad då krav på att uppfylla nybyggnadsstandard motverkar ett hållbart byggande vid upprustning av befintligt bestånd.
- Inför ett riktat ROT-stöd för upprustning av hyresfastigheter i utsatta områden.
- Inför en moderniserad förköpslag för kommuner vad gäller samhällsviktig och strategisk mark.

- Inför investeringsstöd och/eller statliga kreditgarantier för billiga i hyresrätter i socioekonomiskt starka områden.
- Vid otillräckliga kommunala åtgärder för att uppnå de statliga målen i Sverigeförhandlingen ***Ett Sverige utan utsatta områden*** ska de generella statsbidragen utebli.
- I ett nästa steg ska staten ges befogenheter för att vidta nödvändiga åtgärder för att uppnå de statliga målen.

Svenska språket i den gemensamma välfärden

- Räkna upp välfärdens finansiering i takt med kostnadsökningarna. Språkutvecklingsarbete möjliggörs inte i underbemannade verksamheter, eller så kallad "precisionsbemanning".
- Inför rätt till heltid som norm. Att ha en trygg anställning är en grundförutsättning för att våga be om språkliga insatser och utbildning.
- Inför nationellt språktest vid nyanställning av personal inom förskola, omsorg och äldreomsorg.
- Språkutbildning ska erbjudas personal som ligger nära att kvalificera sig för arbete men inte klarar språktestet.
- Utred ytterligare välfärdsverksamheter där språkrav kan införas, exempelvis fritids och delar av vården.
- Språkinsatser för befintlig språksvag personal inom förskola, omsorg och äldreomsorg under betald arbetstid genom riktat statsbidrag.
- Inför aktivitets- och språkplikt för personer som uppstår försörjningsstöd och som står till arbetsmarknadens förfogande.
- Inför central valideringsnämnd/myndighet med eget anslag.
- Ge universitets- och högskolerådet ett långsiktigt uppdrag att främja lärosätenas arbete med valideringsuppdraget och tillgodoräkna av reell kompetens tillsammans med valideringsmyndigheten.
- Diskrimineringsersättningen ska höjas till högre nivåer än vad som är vanligt i andra arbetsrättsliga tvister.
- Diskrimineringsombudsmannen ska ges ett mer renodlat uppdrag att processa diskrimineringsärenden samt ges ekonomiska möjligheter som svarar mot antalet anmälningar.

Ett gemensamt ansvar för barnen

- Inför ett totalförbud för vinstdrivande aktörer att driva förskolor.
- Svenska språket ska vara huvudspråk i svensk förskola och tydliggöras i förskolans läroplan.
- Inför 15 timmar i veckan allmän avgiftsfri förskola från 2 års ålder samt 30 timmar i veckan obligatorisk och avgiftsfri förskola från 3 års ålder i Sveriges utsatta områden.
- Inför 15 timmar i veckan obligatorisk och avgiftsfri förskola från 3 års ålder i hela landet.

- Barn till föräldralediga och arbetslösa ska ges rätt till förskola i samma utsträckning som barn till heltidsarbetande föräldrar.
- Skolverkets nuvarande riktmärken för barngruppernas storlek ska bli lag samt att personaltätheten i förskolan regleras i lagstiftning.
- I åldern 1–3 ska det vara högst tre barn per heltidsanställd och högst 12 barn i barngruppen. I åldern 4–5 ska det vara högst fem barn per heltidsanställd och högst 15 barn i barngruppen.
- Inför en statlig förskolekommission med representanter från professionen och forskning för att ytterligare identifiera reformer och åtgärder för att öka jämlikheten och stärka det kompensatoriska arbetet i förskolan.
- Inför ett enhetligt innehåll för utbildning till barnskötare inom såväl gymnasieskolans barn- och fritidsprogram som motsvarande utbildningar inom kommunal vuxenutbildning. Detta för att uppnå en likformighet i barnskötarutbildningarna samt stärka och tydliggöra barnskötarnas kompetens. Den enhetliga utbildningen ska anpassas till de kunskaper som behövs i barnskötaryrket i dag t.ex. när det gäller barns språkutveckling och andraspråksutveckling i svenska.
- Skollagen ska kompletteras med skrivningar om barnskötarens roll i förskolans verksamhet. Detta för att betona att de som arbetar i förskolan och ansvarar för eller medverkar i undervisningen ska vara utbildade förskollärare eller utbildade barnskötare. Undantag görs för redan anställda.
- Allmänna råd om grundläggande språkkunskaper för personal i förskolan införs.
- Språkrav för personal i förskola och pedagogisk omsorg.
- Utbildning i svenska på betald arbetstid för den personal som redan arbetar i förskolan eller för de personer huvudmannen ämnar anställa och som inte uppfyller språkraven ansvarar huvudmannen för att språkutbildning ges till de anställda på betald arbetstid. Denna utbildning anordnas av den kommunala vuxenutbildningen och finansieras med riktade statsbidrag.
- Ett riktat statsbidrag med syfte att stärka attraktiviteten och därmed locka fler utbildade förskollärare, till förskolor med särskilt svåra utmaningar. Statsbidraget ska möjliggöra för alla pedagoger i förskolan att gå från 40-timmars vecka till 35-timmars vecka med bibehållen lön, alternativt att förskolan tar ut motsvarande ekonomiskt stöd i ett lönepåslag till pedagogerna.
- Examensbeskrivningen för förskollärexamen ska utvecklas så att det i examensmålen anges att studenten ska visa fördjupad kunskap om barns andraspråksutveckling.

I Sverige är skolan gemensam

- Svenska ska vara huvudspråk i skolan. Minimikravet på andelen undervisning som ska vara på svenska i grundskolan ska höjas till minst 75 procent.
- Tydliggör i svensk lagstiftning att bortföranden av barn ut ur Sverige aldrig kan få till följd att barn omfattas av undantaget från skolplikten.

- Föräldrar som medverkar till att barn förs utomlands utan godkännande av undantag från skolplikten, ska omgående förlora rätten till ekonomiska bidrag från Sverige.
- Skolan ska så snart det framgår att en elev tagits ur landet utan godkännande av undantag från skolplikten, anmäla detta till socialtjänsten, Skatteverket och Försäkringskassan. En skola som avhåller sig från att göra en sådan anmälan föreläggs med kraftig sanktionsavgift.
- Vinstutdelning från skolverksamhet ska inte längre vara möjligt.
- Den fria etableringsrätten för fristående grundskolor tas bort.
- Inför ett obligatoriskt skolval till grundskolan för alla tillsammans med ett gemensamt kommunalt administrerat skolvalssystem som omfattar alla skolor i kommunen, oavsett huvudman.
- I skollagen införs ett krav på att alla skolhuvudmän för grundskolan aktivt ska verka för minskad skolsegregation vid sina skolenheter.
- Inför rätt till utökad undervisningstid i svenska för elever som inte klarar målen i ämnet svenska eller svenska som andraspråk.
- De utökade timplanerna ska tillämpas utifrån resultatet av en språkscreening som skolan genomför för varje elev i samband med att eleven börjar förskoleklass och beslutas av rektor i varje individuellt fall.
- De utökade timplanerna gäller fram till dess att eleven bedöms uppnå betygskriterierna i svenska eller svenska som andraspråk, dock senast till och med utgången av årskurs 9.
- Inför bemannade skolbibliotek i Sveriges alla grund- och gymnasieskolor genom ändring i skollagen. Syftet är att stärka likvärdigheten och kvaliteten i skolbiblioteksverksamheten.
- Inför statsanslag för att iordningställa bibliotek på de skolor som saknar det idag. Statliga bidrag till skolor att söka för litteraturinköp till skolbibliotek ska säkerställas. Den löpande verksamheten finansieras genom statens generella statsbidrag till kommunsektorn.
- Inför vidareutbildning i evidensbaserad grundläggande läs- och skrivträning för modersmåls lärare.
- Utred om modersmåls lärare ska omfattas av lärarlegitimation.
- Utred hur kvaliteten i modersmålsundervisningen kan stärkas.

Ett starkare SFI

- All undervisning inom SFI ska vara icke vinstdrivande.
- Inför kommunalt språkansvar där kommuner åläggs att arbeta uppsökande och motiverande för att stödja individer att påbörja och slutföra hela SFI-utbildningen.
- Öka det lagstadgade minimikravet på lärarledd undervisningstid på SFI.
- Inför tidsgräns till fyra år från den tidpunkt eleven för första gången tagits emot i SFI.
- Vid varje tillfälle kommunen överväger att skriva ut en elev från sfi på grund av bristande språkprogression ska integrationsspår erbjudas, som erbjuder motiveringshöjande insatser och samhällsorientering.
- Närundervisning ska vara huvudregel vid SFI-undervisningen.

- Inför högre behörighetskrav för lärare i SFI och svenska som andraspråk på grundläggande nivå inom komvux.
- Skolverket ska ge lämpliga lärosäten i uppdrag att utforma och erbjuda högskolekurser för rektorer och lärare, bland annat för behörighet till SFI, språk- och yrkeskunskapsutvecklande arbetssätt samt kartläggning och bedömning för undervisning. Ersättning för deltagande ska kunna utgå.
- Inför fler utbildningar där SFI eller SVA kombineras med gymnasial yrkesutbildning inom bristyrken.
- Kombinationsutbildningar ska berättiga till CSN studiestartsstöd.
- Inför ny verksamhet under kommunala vuxenutbildningen. Denna ska avse språkutbildning för personer som har en 0-6 årig utbildningsbakgrund.
- Verksamheten ska ha en egen kursplan och en egen tidsgräns.
- För språksvaga i svenska behövs vanligen progression i modersmålet. Utred samverkan med hemspråksundervisningen.
- Inför ny folkbildningssatsning: Svenska För Äldre. Detta ska avse språkutbildning för personer över 67 år som inte är föremål för arbetsmarknadspolitiska program. Insatsen sker genom studieförbunden och folkhögskolorna.

Åtgärder mot hedersförtryck

- Inför ett nytt nationellt jämställdhetspolitiskt mål: Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.
- Inför kommunala samordnare för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Anställda inom den kommunala förskolan, grundskolan, gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen, socialtjänsten och fritidsförvaltningen ska ha relevant utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck. Det offentliga ska också ställa kunskapskrav på privata företag som driver välfärdsverksamhet om hedersrelaterat våld och förtryck.
- Inför demokrativillkor för trossamfund och civila samhällsorganisationer med möjlighet att mista rätten att vara stats-, region- och kommunbidragsberättigad.
- Inför ökad kontroll av utländsk finansiering av trossamfund och andra organisationer på civilsamhällets område. Vid koppling till extremism ska utlandsfinansierad verksamhet helt förbjudas i Sverige.
- Inför företrädarregister på ideella föreningar hos Skatteverket.
- Förbjud förskolor och skolor med konfessionell inriktning.
- Utvidga utreseförbudet så att det omfattar alla former av hedersrelaterade bortföranden, exempelvis könsstympning, bestraffnings- och uppfostringsresor, omvändelseförsök av hbtqi-personer eller bortföranden som sker i syfte att genomföra oskuldskontroller, oskuldsintyg eller oskuldsoperationer. Utvidga åldersgränsen från 18 till 20 år.
- Genomför en landsomfattande kunskapshöjande insats om utreseförbudet.
- Inför kriminalisering av underlåtenhet att avslöja äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, inför kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt kriminalisering av omvändelseförsök.

3. Reformförslag från arbetsgruppen - Ökad samhällsgemenskap genom kultur, idrott och fritid

Arbetsgrupp: *Mattias Vepsä, Lasse Johansson, Emma Fastesson Lindgren*

Ett fritidslyft och avgiftsfritt fritids för alla

Vi föreslår avgiftsfritt fritids från förskoleklass till mellanstadiet för alla barn. I ett första steg omfattas förskoleklass till årskurs tre och i ett andra steg utreds och växlas satsningen upp för mellanstadiet. Ett kvalitets- och pedagogiskt lyft genomförs. Medel för lov- och breddade aktiviteter i samverkan med föreningsliv, kulturskola och friluftsliv avsätts och fokuseras på eftersatta bostadsområden. Detta sammantaget kan garantera alla barn och unga oavsett bakgrund en god fritid och uppväxt.

Fri kollektivtrafik för barn och unga

Senaste årens kostnadskris gör att många inte har råd att ta sig till träningen, fritidsaktiviteten eller kulturupplevelsen. Slumpen avgör om du bor i en kommun eller region där dina barn har fria resor under fritiden. Det vill vi lösa. Fri kollektivtrafik för unga gynnar alla. Ju fler som använder kollektivtrafiken desto bättre är det för samhällsgemenskapen och miljön. Om fler barn i socioekonomiskt utsatta områden får möjlighet att utöva idrott, besöka teatrar och kulturhus eller ta sig ut i friluftslivet bidrar det till trygghet, folkhälsa och samhällsgemenskap.

Statlig fond för arenor och lokaler och en uppdaterad samhällsplanering för mer idrott och rörelse i hela landet

Det ska inte finnas några fysiska hinder för att uppleva och utöva idrott, kultur eller fritid. Vi vill genomföra en satsning som innebär att oavsett var du bor eller vad du har i plånboken ska det finnas en plats för rörelse och aktivitet så nära som möjligt. Samhällsgemenskap skapas genom att det i våra tätorter i varje kvarter ska finnas 3 aktivitetsmöjligheter inom 300 meter, forskning visar att närhet är en avgörande faktor för mer rörelse. Och investeringsbehoven är stora över hela landet.

Ledarsatsning för Sverige – minst 1 000 nya ledare i utsatta områden

1000 nya ledare i föreningar som arvodas och utbildas. Ledarlyftet ska riktas mot eftersatta stadsdelar där personer inte har finansiella möjligheter att engagera sig ideellt. Med fler ledare kan föreningslivet stärkas och utvecklas. Det ger ett grundfundament för fler aktiva och engagerade.

En kulturell allemansrätt!

Vi ska stärka vår nationella stolthet och ge fler en chans att uppleva och delta i kulturlivet. Kulturens institutioner ska söka upp människor. Vi föreslår en nationell parkteater, fri entré på landets museer på helgerna och skärpta uppdrag till våra nationella kulturinstitutioner att jobba för att nå nya grupper i hela landet och särskilt eftersatta bostadsområden. Vi vill se en regional satsning för att öka stödet till samlingslokaler. Vi föreslår en riktig kulturgaranti i förskolan och skolan med minst en kulturupplevelse per läsår där kommunerna ger stöd. Det handlar om skolbio, scenkonst, skapande verksamhet eller besök på museum. Vi föreslår att rätt till Kulturskola garanteras i alla kommuner.

Ett friluftspolitiskt program

Idag får många barn och ungdomar aldrig uppleva den svenska naturen och för många är inte en aktiv fritid ett alternativ till stillasittande och inaktivitet. Vi vet att vår natur ökar välbefinnande och vi vet att vår natur är en del av det svenskaste vi har. Alla ska ges chans att uppskatta naturen och genom vår friluftskanon ges barn och unga i skolåldern upplevelser för livet. Det kan handla om att grilla korv, göra eld, uppleva skogspromenader, klättra i berg eller vandra. Dessutom föreslår vi en rad insatser för friluftslivet i Sverige.

Ett folkhälsolyft för ett mer motståndskraftigt Sverige

Den livsstilsrelaterade ohälsan ökar i alla åldrar, kostar samhället miljardbelopp varje år och försämrar Sveriges försvarsförmåga. Samhället behöver göra mer för att ge alla barn och vuxna i hela Sverige goda och rättvisa förutsättningar till ett hälsosamt liv. Ett mer sammanhållet nationellt arbete behövs och vi måste börja se prevention som en möjlighet att göra omfattande samhällsekonomiska besparingar och inte en kostnad. Vi föreslår ett Folkhälsolyft för ett mer motståndskraftigt Sverige som omfattar en folkhälsolag, ett kunskapslyft kring folkhälsa, livstimme på arbetsplatserna och obligatoriskt friskvårdsstöd, hälsosamtal i alla regioner, att civilsamhället får långsiktigt stöd samt en nationell plan för hälsosammare matvanor.

4. Reformförslag från arbetsgruppen - Föregångslandet Sverige - världsledande industri, ökad elproduktion och mer billig el

Arbetsgrupp: *Fredrik Olovsson, Marie Nilsson, Evelina Fablesson, Joakim Sandell*

I november 2023 presenterade arbetsgruppen ”Föregångslandet Sverige – världsledande industri, ökad elproduktion och mer billig el” sin analys. Arbetsgruppen konstaterade att vi i Sverige har en stark och konkurrenskraftig industri som är viktig för vårt välbefinnande, jobb i hela Sverige och förverkligandet av klimatmålet. Vi ser en positiv utveckling av stora nyinvesteringar och industrietableringar. Samtidigt finns det utmaningar som kräver en mer aktiv politik. Vi behöver snabbt kunna förse industrin med mer el, vilket ställer stora krav på både ny elproduktion och välfungerande kraftöverföring. Forskning och innovation behöver i större utsträckning inriktas på industrins behov för att vi ska klara klimatmålet. Bristande tillgång till kompetens är ett ihållande utvecklingshinder som ställer nya krav på såväl utbildningssystemet som arbetstagares chanser till lärande i arbete.

Forskning och innovation för industriell konkurrenskraft och landets förmåga att snabbt möta stora samhällsutmaningar

Arbetsgruppen lyfter fram forsknings- och innovationspolitikens betydelse för industrins konkurrenskraft och för att snabbt kunna möta stora samhällsutmaningar, såsom klimatmålet. Reformförslagen framhåller bland annat behovet av ökade ambitioner för finansiering av industrirelevant och behovsmotiverade FoU, strategiska innovationsprogram, samt arbetsmiljöforskning kring digitalisering och industriforskningsinstitut.

Industriell kompetensförsörjning är svensk konkurrenskraft

Arbetsgruppen framhåller kompetensförsörjningens betydelse för industrins konkurrenskraft. Bland reformförslagen finns riktade satsningar inom yrkesutbildning, YH och högre utbildning inom teknik och naturvetenskap samt för att nå målgruppen yrkesverksamma. Vidare föreslås ett yrkesutbildningslyft och strategiska satsningar i partssamverkan för att främja människors chanser till lärande i arbete.

Europeisk klimatmål är svensk industripolitik

Arbetsgruppen framhåller behovet av ett utvecklat svenskt förhållningssätt till EU:s klimatpolitik och dess betydelse för svensk industri. Förslagen tar bland annat fasta på insatser för att främja den nationella bransch- och sociala dialogen, ökat tillgängliggörande av

existerande EU-finansierade instrument för svenska intressen och främjandet av handelssamverkan med USA och länder kring Stilla Havet.

Ett samhällslyft för ett Sverige som nyindustrialiserar

Reformförslagen inriktar sig på förverkligandet av industriinvesteringar på de orter där dessa sker. Bland förslagen finns statligt övertagande av kommunsektorns skulder, riktade stöd till berörda etableringskommuner, inrättandet av statligt bostadsbolag och en särskild infrastrukturpott.

Svensk tillverkning för svensk tillväxt

Arbetsgruppen föreslår insatser för att stärka svensk industris produktionskunnande, bland annat genom att skapa ett nationellt produktionsprogram – ”*Svensk tillverkning för svensk tillväxt*” – riktat till framför allt små och medelstora industriföretag.

Sänkta kostnader för hushåll och företag – en snabbare och mer effektiv elektrifiering genom ökad statlig kontroll av elnät, elnätsutbyggnad och utbyggnad av vätgas

I syfte att uppnå en hög takt i elektrifieringen och nätutbyggnad föreslår arbetsgruppen en serie åtgärder för att öka det statliga ägandet, regleringen och kontrollen. Svenska Kraftnät, får i uppdrag att kunna öka ägandet av strategiska och nya regionnät och lokala nät, stopplag för utförsäljning av lokala nät föreslås. Vidare lämnas förslag om reglering för billigare fjärrvärme och inrättandet av en ny energiutvecklingsfond.

Mer billig el för klimatomställning och världsledande industri

Arbetsgruppen pekar på behov av insatser för en snabbt ökad elproduktion. Bland förslagen finns ökat statligt engagemang för investeringsfrämjande av storskalig fossilfri elproduktion och utbyggd effektreserv, främjandet av havsbaserad vindkraft samt ekonomisk ersättning till kommuner vid vindkraftsetablering.

5. Reformförslag från arbetsgruppen - Klimatomställningen ska fungera för vanligt folk i hela landet

Arbetsgrupp: Anna-Caren Säterberg, Jytte Guteland, Peder Björk

Den 1 november 2023 presenterade arbetsgruppen Klimatomställningen ska fungera för vanligt folk i hela landet sin uppdaterade samhällsanalys ”Boende transporter och klimatsäkring behöver bli rättvist”. I analysen konstateras att vanligt folk är oroliga för klimatkrisen och vill att samhället ställer om, men att andra kriser och oro för hushållsekonomi ofta upplevs som mer akut. Många ser också den hittills förda klimatpolitiken som orättvis genom att stöden för att ställa om framför allt kan nyttjas av de rikaste, en grupp som dessutom fortsätter att släppa ut mest. Analysen ser ett behov av reformer som möjliggör för vanligt folk att minska sina utsläpp och därmed möjliggör för dem att känna sig delaktiga och ser förändringen som en förbättring. Det är inom följande tre områden som gruppen har identifierat att det finns stor potential att minska utsläppen om vanligt folk ställer om och där det har saknats en rättvis klimatpolitik:

1. Transporter
2. Boende
3. Klimatsäkring

Elbil för vanligt folk

Reformen ska göra det möjligt för låginkomsttagare (inkomster upp till 28 000 kronor i månaden) i glesbygd att leasa en elbil för 1 500 kronor i månaden. Tidigare elbilssubventioner har framför allt kommit högavlönade i storstäder till del. Med det här förslaget riktar vi elbilssubventionen direkt till dem som tidigare inte haft möjlighet att dra nytta av elbilens fördelar.

Bonusen ska vara möjlig för elbilar upp till 300 000 kronor och förhoppningsvis bidrar den till att det erbjuds fler elbilar i detta prissegment. Det skulle snabba på elektrifieringen av transportsektorn som i nuläget står för den största andelen av Sveriges koldioxidutsläpp. Med den här reformen blir tillgången till elbil inte en så tydlig klassmarkör som idag.

Frihet för unga med klimatsmart och gemensamt resande

Reformen ska göra det billigare och enklare för personer upp till 26 år att åka kollektiv lokal och regionaltrafik över hela landet. Genom ett Sverigekort för max 500 kronor i månaden - där staten står för skillnaden mellan 500 kronor och priset för regionens kort - ska det bli mer förmånligt men också enklare att välja kollektivtrafik. Priset för att åka kollektivt skiljer

sig idag kraftigt åt mellan olika regioner. Med den här reformen sätts en maxtaxa för kollektivtrafiken på 500 kronor för personer upp till 26 år oavsett var man bor i landet.

Kollektivtrafik för folk i hela landet

Reformen ska göra kollektivtrafik tillgänglig för fler människor och särskilt i områden där traditionell kollektivtrafik inte fungerar tillfredsställande. Genom en mer flexibel kollektivtrafik kan den bli ett mer attraktivt alternativ utan att antalet avgångar och busslinjer behöver bli fler. I praktiken handlar det om två åtgärder:

1. Att utveckla kollektivtrafik på begäran
2. Att använda självkörande bilar i kollektivtrafiken

Mer flexibla kollektivtrafiksystem som inte har fasta linjer eller avgångar utan där resrutten bestäms av vilka platser du som resande vill åka mellan. Genom att använda självkörande bilar som en del av kollektivtrafiken kan det vara möjligt också i väldigt gleset befolkade delar av landet tillhandahålla en attraktiv kollektivtrafik.

Slopad förmånsbeskattning av kollektivtrafikbiljetter

Reformen ska göra kollektivtrafik mer ekonomiskt fördelaktig genom att arbetsgivare ska kunna erbjuda anställda kollektivtrafikbiljetter (månadskort/årskort) utan att de förmånsbeskattas.

Idag finns ett förmånsvärdesystem för dem som åker bil till jobbet men inte för dem som åker kollektivt. De mer miljövänliga kollektivtrafiktransporterna skulle öka och biltransporterna minska. Det är framför allt de med lägre inkomster samt kvinnor som utnyttjar kollektivtrafiken och som skulle dra nytta av systemet.

Beräkningar från WSP visar att en sådan åtgärd skulle minska en arbetstagares kostnad för ett kollektivtrafikkort med mellan 50-65 procent beroende på inkomst.

Klimatsmarta hyreshus

Reformen syftar till att minska kostnaderna för klimatsmarta renoveringar av hyreshus. Det finns ett stort antal hyresfastigheter som behöver renoveras. När svenska forskare gjort livscykelanalyser visar det sig att själva byggandet står för mer än hälften av klimatpåverkan sett över en tidsperiod på 50 år. Att förlänga livslängden för fastigheter är därför i sig en effektiv klimatåtgärd. I samband med detta finns det anledning att göra dem mer energieffektiva dels genom att minska deras energiförbrukning, dels genom att installera solpaneler på taken.

För att hålla nere kraven på hyreshöjningar vill arbetsgruppen att staten ska erbjuda renoverings- och energieffektiviseringslån till statslåneränta plus en avgift för de administrativa kostnaderna för att hantera lånen. Lånen ska erbjudas hyresfastigheter som är 40 år eller äldre och som renoveras i enlighet med de kriterier som bedöms ha minst klimatpåverkan och bäst energieffektivitet.

Billigare boende med billigare energi

Reformen ska göra det möjligt för fler att sänka sina energikostnader. Lägre energiförbrukning genom energieffektiviseringar ger lägre energikostnader, men alla har inte möjlighet att investera i energieffektivisering. Hus med låga taxeringsvärden kan ha svårt att få banklån och i vissa fall kan räntan på lånet vara för högt för att det ska vara ekonomiskt motiverat. Den här reformen innebär att staten erbjuder energieffektiviseringslån till statslåneränta plus en självkostnadsavgift för de administrativa kostnaderna för att hantera lånet. På så vis är alla som vill garanterade lån och dessutom till en ränta som gör fler investeringar ekonomiskt motiverade.

Hus med låga taxeringsvärden skulle dessutom kunna få ett bidrag motsvarande 30 000 kronor för att motivera investeringen.

Klimatsäkrad hemförsäkring

Syftet med reformen är att säkerställa att fastighetsägare och boenden i områden med stor risk för översvämningar även fortsättningsvis har möjlighet att teckna en försäkring som man har råd med. Arbetsgruppen vill därför att det blir obligatoriskt i minst 25 år för alla försäkringsbolag som idag försäkrar bostäder och fastigheter för översvämningar och vattenskador att erbjuda sådana försäkringar i dessa områden. Premierna för försäkringarna ska inte avvika från premierna i övrigt i kommunen.

Våra samhällen är huvudsakligen byggda i en tid där man inte förutsåg klimatförändringarna och de extremväderfenomen som de ger upphov till. Det innebär att många bostäder och byggnader är placerade på platser som idag har ökad risk för översvämningar.

Till viss del kan skadorna minskas genom förändringar i miljön och investeringar i vattenledningar m.m., men det går inte att helt skydda sig mot kommande översvämningar. Då kostnaderna för dessa förväntas stiga kraftigt har det flaggats för ökade försäkringspremier i riskområden. För vissa lägen har det t.o.m. sagts att försäkringsbolagen inte kommer att vilja försäkra bostäder och fastigheter.

6. Reformförslag från arbetsgruppen - En ung generation med framtidstro

Arbetsgrupp: *Amalia Rud Pedersen, Josefine Helleday, Anton Hammar*

De senaste tjugo åren har unga fått se ett samhälle som dragit sig tillbaka. Istället för att kunna förlita sig på välfärdssamhället har alltfler unga blivit beroende av sina familjer och närstående för att kunna ta sig ut i vuxenlivet. Många känner oro över sin ekonomiska situation. Frånvaron av ett starkt och stöttande offentligt samhälle har blivit allt tydligare – detta samtidigt som Sverige blivit mer ojämlikt och klyftorna mellan människor ökat. Många unga ser inte längre ljus på framtiden och tron på politikens och samhällets möjligheter att ge stöd har minskat.

Denna utveckling är inte en naturlag. Den går att vända med en målmedveten politik som tar ledarskap över samhällsutvecklingen och åter ger hopp om en bättre framtid. För att den unga generationen ska kunna känna framtidstro igen behöver vi återupprätta det starka samhället, öka samhällsgemenskapen och erbjuda en bred och stabil väg ut i vuxenlivet. Tre grundfundament krävs för att den vägen ska bli möjlig. Unga behöver för det första ges en trygg barndom, för det andra självständighet och trygghet i vuxenlivet, och för det tredje en känsla av samhörighet till det gemensamma.

I vårt underlag ger vi förslag på reformer med detta syfte.

Dagens unga påverkas av samhällsutvecklingen i stort – av segregationen, klimatpolitiken och vilka möjligheter det finns på arbetsmarknaden för att nämna några områden. Det är därför viktigt att betona att reformförslagen i vårt underlag på egen hand inte kommer vara tillräckliga. Vårt mandat har inte varit att ge svar på alla dessa områden, utan att bidra med en förståelse och en berättelse om dagens ungdomsgeneration – samt att föreslå åtgärder som särskilt riktar sig mot unga och deras övergång till vuxenlivet. Dessa reformer måste sedan genomföras i kombination med förslag inom andra områden från andra arbetsgrupper för att brett stärka Sverige och öka samhällsgemenskapen.

Detta underlag är en sammanfattande lista av de reformförslag vi presenterar i vårt underlag, kategoriserade under de reformområden vi identifierat.

1. Framtidstro genom en god start på livet – trygga familjer och en bra skola för alla

Ett statligt ansvar för svensk skola

I Sverige ska alla barn och unga garanteras de förutsättningar som krävs från samhället för att kunna ta en gymnasieexamen. Så ser det inte ut idag. Det enskilt största behovet för att vända utvecklingen är att ta ett samlat nationellt helhetsgrepp. Samhället ska kliva fram och ta tillbaka kontrollen över finansieringen av skolan. Den ojämlika skolpengen ska avskaffas och ersättas med en modell som främjar kvalitet och motverkar segregation och ojämlikhet där det offentliga allokeringar resurser efter behov. Skattemedel ska gå till elevers lärande och inte till vinst. Aktiebolagsdrivna skolor ska fasas ut succesivt och helt under 2030-talet. Samhället ska även garantera alla lärare och elever en god arbetsmiljö genom att staten tar över arbetsgivaransvaret.

Ett nationellt skolmiljölyft

Barn och unga spenderar i regel mer vaken tid i klassrummet och i skolmiljön än vad de gör hemma. Samtidigt är idag allt för många klassrum och skolmiljöer undermåliga och otrygga. Vinstintresse hos marknadsskolor och för knappa resurser i kommunerna har resulterat i att klassrum och skolor eftersatts år efter år. Ett nationellt skolmiljölyft behövs för att möta detta. Akademiska Hus ska därför ges i uppdrag att ta ett helhetsgrepp om lokalerna för Sveriges skolor.

Ett större statligt ansvarstagande för barn- och ungdomspsykiatri

Jämlikheten ska öka i landet. Genom en nationell strategi för ungas psykiska hälsa ska likvärdiga, enkla och långsiktiga vägar till och tillgång till rätt vårdnivå öka – oavsett var i landet man bor.

Gymnasialt basår för fler vägar till och genom gymnasiet

Gymnasieutbildning och arbete är garantierna för en egen försörjning och ett viktigt verktyg för att bekämpa utanförskap och livslång kriminalitet. Fler vägar in och genom gymnasiet lägger grunden för ett bra liv. Därför ska ett gymnasialt basår införas för att möta den grupp som ännu inte uppnått gymnasiebehörighet genom grundskolan.

Ökad trygghet och studiero i skolan genom ett nationellt mobilförbud

Mobiltelefoner är ett störande element i skolan som drabbar elevernas lärande. Ett nationellt mobilförbud ska införas i alla svenska skolor för att öka trygghet och studiero. Lärare och rektorer ska ha rådighet att besluta om undantag om så krävs.

En skola som inte stänger dörrar – reformering av läroplanen och slopande av betyget F

Svensk skola behöver en läroplan som i större utsträckning fokuserar på grundläggande kunskaper framför abstrakt tänkande och elevens eget ansvar för sin inläring och informationsinhämtning – där det är begripligt för både elever och lärare om vad man som elev förväntas lära sig och varför. Ett nytt och rättvist betygssystem behöver därtill införas som inte berövar unga människor chansen till gymnasieutbildning, och därmed till jobb och en framtid. Bara så kan Sverige återgå till att vara en stark kunskapsnation där elevernas bakgrund inte avgör förutsättningarna för att klara skolan.

Stärkta åtgärder för en mer rättvis skolgång för elever med NPF

I en tid där hjälp och stöd till barn med NPF i större utsträckning blivit avhängigt resursstarka föräldrar måste samhället kliva fram och ta ett samlat grepp. Skolledare och lärare behöver därför ges djupare kunskap om NPF och om hur elever stöttas på bästa sätt. Lagkrav om skolors skyldighet att ha en strategi för NPF-stöd ska införas. Alla elever ska kunna lita på att skolan har den kunskap och de resurser som krävs för att möta deras behov.

Klasspappor för ökat föräldraengagemang i skolan

För att stärka föräldraengagemanget i skolan, öka vuxennärvaro och skapa en tryggare skolmiljö ska "klassföräldrar" införas där föräldrar ges ersättning för att närvara i sina barns skolmiljö under avsatta dagar. I en tid där många unga pojkar saknar manliga förebilder och kvinnor i större utsträckning tar ansvar för sina barn vad det gäller bland annat föräldraledighet, ska "klasspappor" kunna nyttja fler dagar för att främja pappors deltagande.

Avskaffande av flerbarnstillägget

Flerbarnstillägget har ingen plats i en modern socialdemokratisk familjepolitik – det ska avskaffas. Många barn och unga som växer upp i socialt utsatta eller segregerade bostadsområden gör det utan att se sina föräldrar gå till jobbet. Flerbarnstillägget är en direkt kvinnofälla som låser fast, inte minst utrikesfödda, kvinnor i hemmet. Våra skattefinansierade system ska främja jämställdhet och framtidstro hos barn och unga – inte tvärtom.

Förenklade regler och höjt tak för föräldrapenningen

Reglerna för nyblivna företagare behöver förenklas och taket i föräldrapenningen höjas för att ytterligare stärka incitamenten för i synnerhet pappor att ta ut en större del av föräldradagarna.

2. Framtidstro på vägen in i vuxenlivet – reformer för ökad frihet och ekonomisk trygghet

Del I. Framtidstro genom bättre möjligheter till bostad

Inrätta ett statligt bostadsbolag för ökat byggande

Samhället måste kliva fram och stötta Sveriges unga som söker efter bostad. Ett statligt bostadsbolag ska inrättas och ska få till uppgift att planera och bygga bort den bostadslöshet Sveriges unga befinner sig i. Ett mål ska sättas om att bygga bort bostadsbristen inom två mandatperioder och för detta syfte ska dessutom förmånliga statliga lån införas.

En modern egnahemssatsning – för ökat bostadsbyggande i hela landet

En satsning ska genomföras på en ny, modern egnahemsrörelse som ger den unga generationen större möjligheter att påbörja familjebyggandet genom att skaffa en egen bostad. Det kommer ge unga ökade möjligheter att kliva in i vuxenlivet och det kommer öka framtidstron i landet.

En första-bostadsgaranti

En första-bostadsgaranti föreslås införas för unga i Sverige. Genom en nationell förmedling av bostäder ska unga tillhandahållas en bostad första gången de flyttar hemifrån. Både hårdare krav på kommunernas ansvar att bygga och en byggbonus ska införas för att möjliggöra detta.

Uppgörelse med marknadsmisslyckandet ockerhyror

Det råder bostadsbrist i majoriteten av Sveriges kommuner och en av de grupper som har allra svårast att komma in på bostadsmarknaden är unga. Många unga tvingas ta lån för att ha råd att betala av bostadslånen när privatbostäder hyrs ut till ockerhyror och närmast ingen kontroll av den marknaden råder. Ett åtgärds paket ska genomföras för att göra upp med ockerhyrorna så att fler unga kan få möjlighet att hitta en bostad till rimlig kostnad.

Höj bostadsbidraget för unga och barnfamiljer

Bostadsbidraget ska ses över och höjas för unga och barnfamiljer. Dagens bidrag behöver stärkas men också göras mer förutsägbart så att unga kan lita på om de får det eller ej. Barnfamiljer ska ha råd att betala hyran – och inget barn ska leva i ovissheten om vart de sover nästa natt.

Del II. Framtidstro genom ökad ekonomisk trygghet

Skatteincitament för unga – fler svetsare istället för influencers

Fler unga behöver se jobb inom vård, skola och teknik som ett bättre yrkesalternativ än att bli influencer. Riktade skattelättnader för unga arbetstagare ska införas för att skapa incitament för fler att söka sig till dessa viktiga yrken. På så sätt säkerställs en stabil bemanning inom samhällsviktiga sektorer – samtidigt ges unga en möjlighet att behålla en större andel av sin lön.

Avskrivning av studielån för unga som bosätter sig i gles- eller landsbygd

För att bryta den urbana normen och för att unga ska få ökade incitament att efter högskolestudier bo kvar, flytta till eller tillbaka till lands- och glesbygdsområden ska en avskrivning genomföras av en del av ungas studielån om de väljer att bosätta sig i lands- eller glesbygd.

Stoppa företag från att lura in unga i skuldfällor – reglera kreditmarknaden

Hindra företag att tjäna stora pengar på att lura in unga i skuldfällor, ett fenomen som uppkommit i kölvattnet av avregleringen av kreditmarknaden. I detta syfte ska hårdare tag vidtas mot bolagens metoder för att lura unga att ta snabba lån och skuldsätta sin framtid.

Värdera kompetens från yrkeslivet vid ansökan till högskolan

För dem som väljer att arbeta istället för att studera vidare, kanske på grund av en svår skolgång, måste det vara möjligt att senare i livet få sin arbetslivserfarenhet värderad om man vill eller behöver studera vidare på högskolan. Idag är den sociala snedrekryteringen till högskolan stor och möjligheterna för dåliga att värdera kompetens från yrkeslivet. Inför möjligheten att få arbetslivserfarenhet värderad för att kunna få grundläggande behörighet till högskolan.

Del III. Framtidstro genom ökad rörelsefrihet

Avgiftsfri kollektivtrafik för unga

Samhället ska ta ansvar för att alla unga ska kunna resa kollektivt. Inför avgiftsfri kollektivtrafik för alla unga upp till 19 år.

Ett förstärkt reseavdrag för personer mellan 16–30 år

Kostnaden för att ta sig till och från arbetet ska inte vara en begränsande faktor för den som är ny på arbetsmarknaden. Reseavdraget förstärks för unga genom att avdrag görs från en lägre summa för unga. Förstärkningen är som störst för de yngsta i spannet och avtar successivt. Förstärkningen ska gälla både för resor med bil och resor med kollektivtrafik.

Ökade möjligheter till utbildning genom reseavdrag för resor till och från utbildningsplats

Möjligheten att kunna resa till och från utbildningen ska öka för att fler ska vilja studera. Avdragsrätt för resor till och från Komvux-, yrkeshögskole-, folkhögskole-, högskole- och universitetsstudier ska införas för personer upp till 30 år.

Ökad frihet för unga genom billigare bilägande för unga

Det ska bli billigare att äga bil som ung. Som ny på arbetsmarknaden eller studerande ska det vara möjligt att ta del av den frihet som bilägandet ger – inte minst utanför städerna. Ett fordonsskatteavdrag ska införas för samtliga under 30 år. För unga som bor i områden som ger rätt till det befintliga glesbygdsavdraget ska båda avdragen ges.

Större rörlighet genom höjd hastighetsbegränsning för A-traktorer

För unga under 18 år som bor i områden med ingen eller bristfällig kollektivtrafik kan A-traktorn vara det transportmedel som ger rörelsefrihet. Hastighetsbegränsningen ska höjas från 30 km/h till 45 km/h för att öka ungas möjlighet att transportera sig och öka deras rörelsefrihet.

Ett Sverigekort för ökade möjligheter att resa och upptäcka Sverige

Sveriges ungdomar förtjänar att få möjligheten att uppleva allt det vackra som Sverige har att erbjuda. Ett Sverigekort ska införas som ger alla elever tillgång till avgiftsfria tågavgångar inom Sverige från det år man avslutar gymnasiet fram till och med 22 års ålder.

3. Framtidstro för Sverige – en stärkt samhällsgemenskap

En samhällsplikt för Sveriges unga för ökad samhällsgemenskap

Ge fler unga en bra start på livet och öka samhällsgemenskapen genom att erbjuda alla unga en tre månaders samhällsplikt till Sveriges unga som alternativ till värnplikten. Samhällsplikten ska ge meriter, blir ett alternativ framåt för skoltrötta och något som gör att man får ta ansvar och känna ett sammanhang. Inför med detta syfte en särskild civilplikt för Sveriges unga som alternativ till värnplikten – en samhällsplikt.

Öka samhällsgemenskapen genom mer friluftsliv för unga

Många unga, särskilt killar, spenderar stor tid vid skärmar och datorer, samtidigt som den psykiska ohälsan växer. Det är hög tid att Sverige antar en friluftspolitisk strategi med ett tydligt mål om att öka möjligheterna och incitamenten för unga att utöva svenskt friluftsliv oavsett ekonomiska förutsättningar.

Satsning på fritidsbanker för att få fler unga in i föreningslivet

Många barn och unga saknar idag känslan av en meningsfull fritid, upplever ensamhet eller riskerar att dras in i destruktiva miljöer. Trösklarna till den första kontakten med föreningslivet behöver sänkas genom en nationell långsiktig satsning på fritidsbanker där utrustning kan hyras gratis och första kontakten med lokala föreningar möjliggörs. Alla barn och unga ska ges chansen att känna samhörighet genom fritidsaktiviteter och idrott.

Nationell avhopparverksamhet för unga

Alltfler unga pojkar som tar steget in i kriminalitet kan inte "förebyggas till rätta". Sverige behöver hantera den växande gruppen unga killar som befinner sig i gängmiljö, men ännu inte är föremål för rättsväsendet, och som fortfarande är möjliga att rehabilitera. Sverige behöver en nationell avhopparverksamhet för unga med långsiktig rehabilitering för individerna, snarare än den dyra och tillfälliga "förvaring" som många gånger blir lösningen idag.

Stoppa högerextremisternas försök att rekrytera unga killar

I både Sverige och Europa ser vi hur högerextremt hat och hot på nätet växer och göder politiskt våld som är skadligt för sammanhållningen i vårt land. För att möta detta krävs en rad reformer. Inför en riktad satsning på samverkan mellan polis-socialtjänst-skola-nätjättar kring unga som riskerar radikaliseras i högerextrema kretsar. Genomför en Nationell kraftsamling mot högerextremism – satsa på källkritik och få fler unga att säga nej till högerextremt material på nätet – "Non Nazi generation". Ge civilsamhället ökade muskler att hejda högerextremism på nätet.

7. Reformförslag från arbetsgruppen - Ökad samhällsgemenskap och rättvisa i en tid av extrem urbanisering

Arbetsgrupp: *Lars Isacsson, Sofia Skönnbrink, Eva Ballovarre*

Den 1 november 2023 presenterade arbetsgruppen sin samhällsanalys. Arbetsgruppen konstaterar i denna att: Missnöje och misstro sprider sig i takt med att service, välfärd och god infrastruktur försvinner från människors närhet. Den urbana normen påverkar individers och grupperns livsval. Det uppstår orättvisor som urholkar samhällsgemenskapen. Samhället har centraliserats samtidigt som det skett en internationalisering.

Det är inte urbaniseringen som är problemet utan konsekvenserna som kommer i urbaniseringens fotspår. Investeringar är investeringar i städerna. På landsbygden är det en kostnad. Översvämningar i Norrbotten är en ickefråga medan sparkcyklar i huvudstaden blir en följetong och städerna har avindustrialiserats utan nämnvärda reaktioner.

Landsbygdsbor är inga viljelösa offer som behöver en klapp på axeln, däremot möjlighet att förändra. Gång på gång blir det omöjliga möjligt – ett filmarkiv i Grängesberg, en batterifabrik i Skellefteå, störodling i Strömsnäsbruk. Orter som tidigare avfolkats befinner sig i en explosionsartad positiv utveckling. Samtidigt är tillgången till bostäder och möjligheter att rekrytera arbetskraft ett hinder.

Politiska reformförslag från arbetsgruppen ”Ökad samhällsgemenskap och rättvisa i en tid av extrem urbanisering”

100 procents höjning av infrastrukturbudgeten

Undermålig och åldrande infrastruktur, växande befolkning och urbanisering ställer enorma krav på ökad kapacitet av infrastrukturen. Infrastruktursektorn är gravt underinvesterad och delvis utsåld med många utförare och långa entreprenörskedjor. För att skapa ökad kompetens och bättre effektivitet är det dags att dela Trafikverket i trafik och järnväg.

Öka vindkraftsproduktionen – skapa kommunala vindkraftsfonder

Sveriges klimatmål kräver rekordmycket el. Problemet är att många kommuner säger nej till vindkraftsprojekt. Situationen skulle se annorlunda ut om kommunerna fick en ekonomisk morot i form av kommunala vindkraftsfonder. Vindkraftsfondens pengar ska förebygga skador som etableringen orsakat och tillgodose allmänna ändamål i den bygd som berörs av vindkraften; närboende, lokalsamhälle och kommun.

Hundraårslyft för landsbygdens allmänna samlingslokaler

Hundraårslyftet är en historisk satsning på civilsamhället, föreningslivet och på den demokratiska samhällsgrund som Tidöpartierna raserar. Hundraårslyftet ger Folkets Hus och Parker, Bygdegårdarna samt IOGT-gårdar ett tidsbegränsat stöd att fördela till de lokalhållande föreningarna på landsbygden.

Dygnet runt- bemannad polisstation i varje kommun

En bemannad polisstation är inte bara en fysisk plats. Det är en symbol för trygghet. En ständig närvaro av polisen i en kommun ökar den allmänna tryggheten och kan förbättra invånarnas livskvalitet. Det finns också ett tydligt jämställdhetsperspektiv vad gäller kvinnors trygghet utifrån det reella hot som finns mot kvinnors liv och hälsa i nära relationer.

Stoppa bankdöden – minst en bank i varje kommun

År 2016 fick sårbara och utsatta områden ett särskilt driftsstöd. Tillväxtverket visar att stödet haft stor betydelse. 95 procent av butikerna säger att det varit mycket viktigt för verksamheten på orten. Resultatet går att omsätta när det gäller t.ex. bankernas lokala närvaro. Det är också möjligt att via bankskatten ge ett stöd till lokala bankkontor i kommuner med mindre än 16 000 invånare.

Arbetsförmedlingen – smalare, vassare och mer anpassad efter arbetsmarknadens behov

Arbetsmarknaden har differentierats och blivit allt mer regionaliserad. Trots utvecklingen är det nödvändigt med en huvudman för arbetsmarknadspolitiken och försörjningsstödet. Arbetsförmedlingen behöver omvandlas blir en myndighet med kontrollansvar för a-kassa, forskning, statistik och spetsutbildning. Det arbetsförmedlande uppdraget och matchningen tillfaller kommunerna, som kan välja att sköta uppdraget i egen regi och/eller upphandla tjänster.

Statliga myndigheter ska samordna sina beslut gentemot kommuner och regioner

Det finns problem i samspelet mellan kommun- och landsbygdssektorn samt statliga myndigheter. Det handlar om otydlig ansvarsfördelning och roller, skilda sektorsperspektiv, målkonflikter, organisatoriska förutsättningar, bristande effektivitet och bristande ledning.

Halvera Länsstyrelsens handläggningstider

Länsstyrelsernas handläggningstider gör att viktigt ortsutveckling avstannar. Det uppstår negativa konsekvenser för företagsetablering och arbetsmarknaden. Enskilda medborgares drömmar och livssituation går i kras.

Automatisk utbetalning av riktade statsbidrag till små kommuner

Små kommuner ska slippa alla statliga detaljkrav kring en stor mängd riktade statsbidrag och i stället få sin andel som generella pengar. Om andel av det riktade statsbidraget understiger tio prisbasbelopp (PBB) ska pengarna betalas ut utan ansökan.

8. Reformförslag från arbetsgruppen - Samhällsgemenskap genom ökad rättvisa och respekt för de som bär upp samhället

Arbetsgrupp: *Niklas Karlsson, Aida Birinxbiku, Mattias Tegner*

Samhällskontraktet är trasigt. De som bär upp samhället upprätthåller sin del av avtalet: de jobbar, betalar skatt och gör rätt för sig. Samhället har dock brustit i sin del av kontraktet. Ötryggheten har ökat, de ekonomiska och sociala sprickorna har fördjupats och välfärden och den offentliga servicen har dragit sig tillbaka. Arbetsmarknaden har förändrats, samtidigt som en omfattande migration och en bristande integration har skapat helt nya utmaningar. Utvecklingen under de senaste decennierna har varit ett långsamt systemskifte – från en generell välfärdsmodell med hög tillit och låg arbetslöshet, till ett mer fragmentiserat och segregerat samhälle där marknadslogikerna har fått dominera och det demokratiska inflytandet har pressats tillbaka. Sverige har, trots ett ökat välstånd, blivit fattigare – och det är vanliga löntagare som har fått betala priset. I spåren av det får vi ett Sverige där samhällsgemenskapen urholkas – och där själva grunden för det socialdemokratiska samhällsbygget och det samhällskontraktet det vilar på har börjat ifrågasättas.

Kommunalt skattetak

Arbetsgruppen föreslår att, i väntan på en omfattande reform av det kommunala utjämningsystemet i syfte att ta ett större statligt ansvar för kommunernas finansiering och för att säkra en jämlik välfärd i hela landet, vilket kan motverka kommunala skattehöjningar och minska kommunala skatteskillnader, bör ett kommunalt skattetak införas. Den modell som ligger närmast till hands är att inrätta ett särskilt statsbidrag för kommuner med höga skattesatser i syfte att åstadkomma skattesänkningar i dessa kommuner. Det är alltså fråga om ett skatteutbyte där kommunen begränsar sitt skatteuttag i utbyte mot statsbidrag.

Polisiär närvaro i hela landet

Arbetsgruppen föreslår att kommunerna blir huvudmän för närpolisen. Uppdraget ska vara att arbeta med den polisiära kärnverksamheter och enbart inom kommunens gränser. Huvuduppgiften ska vara övervakning av allmän ordning och säkerhet, utredning av mindre brott samt utryckningsverksamhet. Vidare innebär en kommunal närpolis att möjligheterna till samarbete mellan skola, socialtjänst, kommunernas fritidsverksamhet och övrig kommunal förebyggande verksamhet ytterligare stärks.

Allmän värnplikt och gemensamt försvar

Arbetsgruppen föreslår att antalet värnpliktiga behöver öka snabbare än vad som är planerat, och årligen uppgår till 20 000 personer. Vidare bör grundutbildning inom civilplikt införas.

Rättvisa och respekt framför vinstjakt i skolan

Arbetsgruppen föreslår att en kriskommission mot marknadsskolan, ökat statligt ansvarstagande genom ett antal reformer, samt ett förbud mot vinstjakt i skolan bör införas.

Tänderna är en del av kroppen

Arbetsgruppen föreslår att ett högkostnadsskydd för tandvården på samma nivå som gäller i sjukvården ska införas. Reformen syftar till att förbättra människors tandhälsa och allmänna hälsotillstånd, samt göra tillgången till tandvården rättvisare och mer jämlik.

Avskaffa det nuvarande karensavdraget

Arbetsgruppen föreslår att det nuvarande karensavdraget avskaffas. Syftet med reformen är att öka rättvisan för breda löntagargrupper och minska den orättvisa kostnad som många yrkesgrupper, framförallt i LO-yrken, tvingas till vid sjukdom.

Återställ standardtryggheten i socialförsäkringarna

Arbetsgruppen föreslår en bred reform för att höja ersättningsnivåerna och taken i försäkringssystemen för att upprätthålla standardtryggheten och skapa tillit för trygghetssystemen i breda löntagargrupper. Därför bör principen för de inkomstrelaterade socialförsäkringarna vara att 80 procent av de försäkrade har en ersättning på 80 procent av lönen, att den kraftiga nedtrappningen av ersättningsnivåerna i a-kassan avskaffas, och att ersättningstaken höjs för så många försäkringar som möjligt. Därutöver bör en uppräkningsövervägning göras för att förhindra urholkning av trygghetssystemen.

En pension att kunna leva på

Arbetsgruppen föreslår att pensionsnivåerna ska i hög grad avspegla utvecklingen av livsinkomsterna och de avgifter som betalats in till systemet. För att göra pensionssystemet mer rättvist bör en del av den totala pensionsbehållningen även baseras på en arbetade-år-princip. Intjänandet av inkomstpensionen behöver stärkas genom att i ett första steg höja pensionsavgiften från 17,21 procent till 18,5 procent av hela inkomsten (bruttoinkomsten). Inför en så kallad gas i pensionssystemet på samma sätt som det redan finns en broms som begränsar uppräkningsgraden av inkomstpensionen. Höj värdet på redan intjänade pensioner när man höjer pensionsavgiften. Överväga möjligheterna att sänka förskottsrentan för en bättre anpassning av intjänade pensioner och bättre anpassade till befolkningens ökade medellivslängd. Pensionssparandet föreslås reformeras genom att öppna upp sjunde AP-fonden och premiepensionssystemet för egna avsättningar.

9. Reformförslag från arbetsgruppen - Fler ska vilja arbeta i välfärden

Arbetsgrupp: *My Alnebratt, Krister McCarthy, Marika Bjerstedt Hansen*

Den 1 november 2023 presenterade arbetsgruppen Fler ska vilja arbeta i välfärden sin uppdaterade samhällsanalys. I analysen konstateras att resurserna till välfärden inte har följt med utvecklingen av behoven under de senaste decennierna. Ett välfärdsunderskott har växt fram. Kommuner och regioner har svårt att klara av välfärdsuppdraget. Anställda vittnar om att arbetet i välfärden har blivit tyngre och mer komplext. När uppdraget har vuxit utan att resurserna har hängtt med har pressen på välfärdens medarbetare ökat.

Utän personal stannar välfärden. Att säkerställa att medarbetarna ges rimliga förutsättningar att göra sitt jobb är därför en ödesfråga för vår gemensamt finansierade välfärd. Arbetsgruppens syfte har varit att komma tillrätta med strukturen som gör att arbetsgivare inom välfärden tänker kortsiktigt och agerar mot sina och välfärdens långsiktiga intressen. Utöver våra reformer är det upp till arbetsmarknadens parter att komma överens och skapa en bransch med långsiktigt hållbara villkor som gör välfärden till en attraktiv arbetsplats.

Långsiktigt hållbar, förutsägbar och stabil finansiering av välfärden

Reformen innebär en ny modell för att indexera statsbidragen till kommunsektorn vilket kraftigt skulle öka tillskotten till kommuner och regioner. Indexeringen skulle baseras på befolkningstillväxten, löneutvecklingen och förändringarna i åldersstrukturen, samt justeras för att minska svängningarna i kommunsektorns inkomster över konjunkturcykeln. Genom att indexeringen kopplas till kommuner och regioners kostnadsökningar istället för enbart inflation skapas en hållbar, förutsägbar och stabil finansiering av välfärden. På så sätt ger vi välfärdens medarbetare rimliga förutsättningar att utföra sitt jobb.

Återta kontrollen och avmarknadisera välfärdssystemen – Inför en ny lag för styrning av välfärden

Välfärdens styrning reformeras genom en helt ny lagstiftning. Vi kan inte längre försöka lappa och laga ett icke-fungerande system utan ska istället utforma en helt ny modell för styrning som skapar förutsättning för en välfärd av hög kvalitet för alla invånare, där det finns plats för valfrihet och diversifiering men som exkluderar osunda marknadskrafter. Det nya systemet skulle förändra förutsättningarna för alla välfärdsverksamheter, både i offentlig och privat regi. Lagen bör bygga på tio grundläggande principer; valfrihet, behovsprövning, demokratisk styrning, rättvis ersättning, fokus på kärnverksamheten, jämlik digitalisering, korrekt uppföljning, stark kontroll, transparens och offentligt företräde.

Ärlighetsreform

Det behövs mer ärlighet och transparens inom svensk politik. Idag kan politiker utlova en förbättrad välfärd samtidigt som man i praktiken lägger fram en budget som urholkar

förutsättningarna för välfärdens medarbetare. Här uppstår ett förväntansgap mellan vad invånare förväntar sig och vad välfärden kan erbjuda. Reformen innebär en likriktad modell för kommunala, regionala och statliga budgetar som möjliggör jämförelser och granskning. Dessutom föreslår vi ett förtydligande av den statliga finansieringsprincipen så att höjda ambitioner också kopplas till ökade medel.

Kompetenstjänster

Reformen kompetenstjänster syftar till att dra nytta av medarbetare över 60 års stora kunskap och erfarenhet samt erbjuda dem ett lugnare tempo och större flexibilitet under de sista åren i arbetslivet. Så kan fler av de mest erfarna medarbetarna orka arbeta hela vägen fram till pension. En kompetenstjänst skulle innebära att du bara är schemalagd i ordinarie verksamhet på halvtid och använder resten av tiden till att sprida kunskap till övriga medarbetare genom handledning och mentorskap.

Hela landet ska leva

Reformen består av två delar: En permanent kommundelation som kan stödja kommunernas omställning. Syftet är att stötta kommuner och regioner som behöver vidta omstrukturerings- och omställningsåtgärder för att säkra sitt välfärdsåtagande samt en hållbar ekonomisk utveckling. För det andra: ekonomiska incitament för att fler ska kunna och vilja bo på landsbygden, exempelvis flyttbidrag och nedskrivning av studieskulder för de som arbetar inom bristyrken i välfärden i gles- och landsbygd.

Förbjud bemanningsbolag

Reformen syftar till att helt stoppa bemanningsbolagen inom välfärden. Vi måste vara varsamma med välfärdens resurser, både pengar och personal. Bemanningsbolag tillför inget mervärde, tvärtom, de försämrar kvaliteten och arbetsmiljön samt medför försämrad kontinuitet och risker för patienter och brukare. Den flexibilitet som bemanningsbolag ger verksamheten kan istället åstadkommas genom interna bemanningspooler i kommuner och regioner.

Digitala system i invånarnas och medarbetarnas tjänst: Statligt IT-bolag som utvecklar system för offentliga behov

Digitaliseringens och välfärdsteknikens fulla potential uppnås inte i dag, tvärtom upplever många välfärdsmedarbetare att dåligt fungerande teknik stjäl tid från deras arbetsdag. Det behövs ta ett helhetsgrepp om utvecklingen för att tillvarata digitaliseringens möjligheter. Dessutom finns demokratiska risker i att multinationella bolag äger och förvaltar system och information. Därför föreslås en stark statlig produktions- och upphandlingsorganisation för välfärdens, medborgarnas och personalens bästa. Staten borde även erbjuda puckelfinansiering för digitalisering och utveckling av system.

10. Reformförslag från arbetsgruppen för - Ett hållbart och utvecklande arbetsliv för alla

Arbetsgrupp: *Annika Strandhäll, Linda Palmertzhofer, Per-Olof Sjöo*

Den 1 november 2023 presenterade arbetsgruppen för *Ett hållbart och utvecklande arbetsliv* för alla sin uppdaterade samhällsanalys *Sprickorna i arbetslivet blir fler och djupare*. Rapporten uppmärksammar den tudelning i arbetsvillkor, anställningsvillkor, sjukdoms- och arbetslöshetsrisker samt hälsa och livslängd som skett och fördjupats under de senaste decennierna. Nu presenterar arbetsgruppen sju reformförslag för att reparera sprickorna i arbetslivet. Ytterst syftar förslagen till att stärka samhällsgemenskapen och skapa ett mer hållbart och utvecklande arbetsliv för alla.

Utvecklat system för kontroll och sanktioner för att alla ska ha en trygg och säker arbetsmiljö

Möjlighet till sanktionsavgifter för fler av Arbetsmiljöverkets föreskrifter (SAM- och OSA-föreskrifterna) enligt förslag från SOU 2022:45, stegrande sanktionsavgifter vid återkommande brister i arbetsmiljön samt fler arbetsmiljöinspektörer (enligt ILO-rekommendation om 1 inspektör per 10 000 anställda) för att alla arbetstagare ska ha en säker och trygg arbetsmiljö.

Differentierade arbetsgivaravgifter för att främja trygga jobb och skapa ett hållbart arbetsliv

Differentierade arbetsgivare för tillsvidare- respektive visstidsanställningar, så att det blir betydligt dyrare för arbetsgivare med att anställa personer på otrygga jobb och något billigare att tillsvidareanställa, inte minst då flexibiliteten för arbetsgivarna innebär en övervältring av kostnader på individer och samhället.

Moderniserade trygghetsförsäkringar enligt en ny princip med automatisk uppräknig

Inkomstindexering så att ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen räknas upp årligen genom att följa inkomstbasbeloppet. Förslaget innebär att man stoppar en automatisk urholkning av ersättningsnivåerna över tid.

Trygghetspension 2.0 för bättre möjligheter till ett värdigt avslut på ett långt och hårt arbetsliv

Förslag som utvecklar den socialdemokratiska reformen från 2022, bland annat genom ny åldersregel (40 år i arbetslivet ska räcka för att man ska kunna ansöka om trygghetspension), en generösare prövning av arbetsförmågan och en separering av trygghetspensionen från sjukförsäkringen, rätt till ersättning även för Samhalls anställda och rätt att delta i ideell verksamhet och föreningslivet utan någon risk för att man ska förlora den ekonomiska tryggheten.

Kunskapslyft för full sysselsättning och tillväxt

Ny utbildningssatsning riktad till arbetslösa. Satsningen har likheter med tidigare socialdemokratiska kunskapslyft, men en skillnad i utformningen är att ett nytt yrkesprogram införs. Det nya arbetsmarknadspolitiska programmet erbjuder goda möjligheter till men ställer också tydliga krav på att arbetslösa ska fullfölja utbildningar till bristyrken. Deltagaren behåller den arbetsmarknadspolitiska ersättningen under insatsen, precis som i andra arbetsmarknadspolitiska program. Ett riktmärke sätts om att 10 procent av de arbetslösa ska omfattas av det nya yrkesprogrammet.

Funktionshinderbatteri för stärkt inkludering

Ett batteri av åtgärder för att förbättra funktionsnedsattas möjligheter på arbetsmarknaden, bland annat genom att införa en fast handläggarkontakt med specialistkompetens (en ”superförmedlare”) för att minska tiden det tar att få en funktionshinderkod hos Arbetsförmedlingen, bättre utformade lönebidrag genom ett höjt lönetak och en ventil som gör det möjligt att få lönebidrag även för anställda som riskerar uppsägning, sysselsättningskrav vid offentlig upphandling, ett mål för att statliga myndigheter ska bereda plats för funktionshindrade i proportion till sin storlek, en totalrenovering av Samhall utan ett vinstkrav samt en delegation mot diskriminering i arbetslivet.

35-timmarsvecka till år 2035 – århundradets frihetsreform för bättre hälsa, arbetsliv och familjeliv

Världens största försök med förkortad arbetstid genom ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt som omfattar 5 000 arbetstagare under ett år. Försöket bör i huvudsak riktas till arbetsplatser inom välfärden för att öka yrkenas attraktivitet. Analyser av effekter på stress, hälsa, produktivitet, sysselsättning och kostnader bör användas som underlag inför beslut om ordnade och stegvisa förändringar i arbetstidslagen så att ett nytt socialdemokratiskt mål om 35 timmars arbetsvecka fram till år 2035 uppnås.

11. Reformförslag från arbetsgruppen - De kriminella gängen ska knäckas och nyrekryteringen ska stoppas

Arbetsgrupp: *Teresa Carvalho, Ardalan Shekarabi, Fredrik Lundh Sammeli, Lisa Nåbo*

Den 1 november 2023 presenterade arbetsgruppen *De kriminella gängen ska knäckas och nyrekryteringen ska stoppas* sin uppdaterade samhällsanalys. I analysen konstateras att Sverige sedan mitten på 2000-talet har en växande gängkriminalitet där 1) våldet blivit allt grövre, 2) uppleringen allt lägre och 3) de kriminella allt yngre. Av central betydelse är att den här utvecklingen skiljer sig från övrig brottslighet i samhället som under samma tidsperiod inte ökat, utan tvärtom legat still eller minskat. Orsakerna bakom utvecklingen är flera och har inte mötts med vare sig tillräckliga repressiva eller förebyggande insatser.

En ny ungdomspåföljd med särskild utskrivningsprövning

Arbetsgruppen föreslår en ny påföljd för grova brottslingar mellan 15 och 18 år. Enligt samma principer som inom rättspsykiatri blir den dömd inte frisläppt förrän det inte längre finns risk för fortsatt allvarlig brottslighet, ytterst den tid som hade utdömts om den unge varit över 18 år. För att bli frisläppt ställs krav på att ungdomen slutför gymnasiestudier, deltar i behandling och sköter sig.

Fler tvingande verktyg för socialtjänstens ungdomsvård

Arbetsgruppen föreslår att LVU utvidgas. Socialtjänstens föreslås få möjlighet att 1) kunna besluta om arbetsplikt, 2) kunna punktmarkera den unge, antingen med en följeslagare eller med fotboja.

En ny svensk anti-maffialagstiftning (RICO)

Arbetsgruppen föreslår att Sverige ska införa en ny svensk anti-maffialagstiftning, med inspiration från RICO i USA och Rognoni-La Torre i Italien. Det centrala, och helt nya för svensk rätt, är att arbetsgruppen anser att det behövs en kriminalisering av maffiaorganisationer. En särskild organisation föreslås skapas för att arbeta enligt den nya lagen.

”Sverige-kontrakt” – sociala investeringskontrakt för utsatta områden

Arbetsgruppen föreslår att staten ska inleda en långsiktig politisk satsning på utsatta områden i syfte att bryta nyrekryteringen av unga till kriminella nätverk. Detta görs genom att staten

ingår skräddarsydda "Sverige-kontrakt" med kommuner som har utsatta områden med hög kriminalitet. Kontrakten innehåller ambitiösa och tydliga mål som följs upp kontinuerligt. Bland insatserna föreslås implementering av ett särskilt utbildningsprogram i skolan lett av särskilt utbildade instruktörer från polis och socialtjänst, inspirerat av den amerikanska metoden G.R.E.A.T (Gang Resistance Education And Training) som bland annat fokuserar på att utveckla förmågor inom rätt och fel, konfliktlösning och gruppträck. Syftet är att motverka riskfaktorer för att hamna i gängkriminalitet, samt att stärka tillitsfulla relationer mellan barnen och Polisen.

Kommunalisera all HVB-hemsvård av ungdomskriminella

Arbetsgruppen föreslår att Sveriges kommuner ska ta över den HVB-hemsvård av ungdomskriminella som idag sker i privat regi. Ungdomsvården ska inte vara en marknad för lyckasökare eller kriminella att utnyttja.

Ett nationellt avhoppningsprogram

Arbetsgruppen föreslår ett nationellt avhoppningsprogram som säkerställer tillgänglighet, likvärdighet, evidensbaserade arbetssätt, stärkt möjlighet till arbete samt stark och långsiktig finansiering.

Stärkt barn- och familjehälsovård under barnets första 1000 dagar samt ett nytt stöd till riskfamiljer

Arbetsgruppen föreslår en förstärkning av dagens barn och familjehälsovård till en tydlig och sammanhållen kedja under varje barns första 1000 dagar. Därefter vidtar ett nytt riskfamiljsprogram för barn och familjer med riskfaktorer för brott.

Informationskampanj i landets skolor

Utöver de ovan nämnda reformerna ställde arbetsgruppen under en pressträff den 14 augusti ett krav på regeringen. Kravet var att Polismyndigheten under hösten 2024 ska få i uppgift besöka skolor i hela landet i syfte att informera om de metoder kriminella gäng använder för att rekrytera unga till sin verksamhet. Samtidigt bör samtalsstödet "Gängsnacket" skickas ut till alla hushåll med barn i skolåldern. Syftet med insatserna är understryka föräldrans ansvar samt att ge föräldrar stöd i samtal för att öka medvetenheten och vaksamheten kring gängens rekryteringsmetoder och insocialisering av barn och unga.